

πίστη της Τζοκόντας ή πλέρια και ή απέραντη φρο-
νιάζει τή Σουλβία, που μεταχειρίζεται όλα τὰ μέσα
και τὸ ψέμμα ἀκόμα γιὰ νὰ τὴ νικήσῃ και τὴν τα-
πεινώσῃ. Ἡ Τζοκόντα τὴ στιγμή που ἀκούει ἀπὸ
τὴ Σουλβία πὼς ὁ Λούκιος Σεττάλας τὴν ξέχασε
πιὰ γιὰ πάντα, διαλογίζεται νὰ καταστρέψῃ τὸ
περίφημο ἔργο του τὴ «Σφίγγα», που αὐτὴ τοῦ τὸ
ἐμπνευσε. Ὁρμαίει μέσα στὸ ἀργαστήρι που βρῖσκε-
ται τὸ ἀγαλμα, μὰ ἡ Σουλβία πρέχει νὰ τὸ γλυτώ-
σῃ ἀπὸ τὴν καταστροφή. Τὸ ἀγαλμα στῆς Τζοκόν-
τας τὴν ὁρμὴ πέφτει ἀπὸ τὸ βᾶθρο του και κατα-
συντρίβει τὰ χέρια, τὰ ὠραία, τ' ἀγαλματένια, τὰ
θεϊκὰ χέρια τῆς Σουλβίας. Ἐκείνη τὴ στιγμή φτάνει
στὸ ἀργαστήρι ὁ Λούκιος Σεττάλας..... Ἡ Σουλβία
τώρα χωρὶς χέρια, — τῆς τὰ ἔκοψαν και τὰ δυό —
δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ πιᾶσῃ τὰ λουλούδια της, ν' ἀγγί-
ξῃ τὴ μικρὴ της Μπεάτα, λὲς κ' ἔχασε τὴν ἐκ-
φρασὴ της, τὴν ὑπαρξὴ της, τὴν ψυχὴ της. Κι ὅταν
τὴ ρωτᾷ ἡ μικρὴ ψαρπούλα, ἡ Σειρηνοπούλα, μὲ
ἐκπληξὴ γιὰ τὰ χέρια της, αὐτὴ ἀπαντᾷ μὲ ἡρα-
μία. «Τὰ χέρια στὴν ἀγάπη μου». Ὁ Λούκιος Σετ-
τάλας στὸ μεταξύ ξαναβρῆκε τὴ δύναμη και τὴ
φλόγα τῆς τέχνης του, και τώρα πλάθει μιὰ κρι-
νούρια «Σφίγγα», ὅμως χωρὶς χέρια πιὰ.

*

Περισσότερο ποίημα παρὰ δρᾶμα τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ
Ντ' Ἀνούτσιου. Καὶ ὅμως σὲ πολλὰς μεριὰς ἔχει ὅλη
τὴ δύναμη μιᾶς τραγωδίας ἀρχαίας, και ἡ στερνὴ
στιγμὴ τῆς τρίτης πράξης, σκορπάει ἕνα ἀψήλο αἶ-
στημα τραγικῆς φρίκης. Νοιώθει κανεὶς και πρὶν τὸ
μᾶθῃ ἀκόμα, πὼς στὸ ἀφαντο μέρος τοῦ ἀργαστη-
ριοῦ, κάποια μεγάλη συφορὰ ξετελειώνεται κείνη τὴ
στιγμὴ — τὸ σντρίμα τῶ χεριῶν τῆς Σουλβίας.

Ἡ γαλήνη τῆς τέταρτης πράξης, μὲ τὴ γεν-
ναιοψυχία τῆς Σουλβίας, μετὰ τὴ δυστυχία της, μὲ
τὰ γλυκὰ τραγούδια τῆς Σειρηνούλας, μὲ τὴς ἀθῶες
κουδέντες τῆς Μπεάτας, κλεῖ μέσα ἀκριτὰ δραμα-
τικά στο:χεῖα, ἐσώτερα βίβαια και ἀσυνήθιστα γιὰ
τὸ θέατρο τῶν μεγάλων φωνῶν, τοῦ αἵματου, και
τῆς χοντρῆς δράσης.

Στὴν πατρίδα του τὸ ἔργο ὅταν παίχτηκε και
τυπώθηκε, σήκωσε ἐναντιότητες διαφορῶν κριτικῶν.
Ὁ εἶτανε χαμένος κόπος ν' ἀναφέρναμε ὅλα τὰ κα-
θήκαστα τῆς κριτικῆς ἐκείνης, μὲ τὰ διαφεντέματα
και τὴς κατηγορίες. Ἐχομε τὰ δικὰ μας ἔργα, που
θὰ μᾶς ἀπασχολήτουν σὲ λίγο, και νομίζουμε πὼς

ἐκεῖ πρέπει ὁ σημερινὸς κριτικὸς νὰ προσέχῃ. Τὰ ξένα
ἔργα τῆς τίτοιαις φιλολογικῆς ἀξίας, πρέπει νὰ παί-
ζονται ἀπὸ τὰ θεατρά μας, ὄχι μόνο γιὰτὶ λείπει
ἀπὸ μᾶς μιὰ ἀξία λόγου θεατρικῆς φιλολογίας, μὰ
γιὰ νὰ διδάσκουν και συνειθίζουν τὸ καινὸ μας, στὴν
ἀληθινὴ και βιβλιὰ αἴσθηση τῆς τραγῆς Τέχνης.
Ὅ,τι κι ἂν εἶναι, πάντα ξένα γιὰ μᾶς εἶναι και
ποτὲς δὲ θὰ μπορέσῃ δικὸς μας κριτικὸς νὰ χύσῃ
πλέριο κριτικὸ φῶς πάνου τους.

*

Ἡ κ. Κυβίλη Ἀδριανού στὸ ρόλο τῆς Σουλβίας
Σεττάλα φιλοτιμήθηκε νὰ φανῇ μελετημένη, ἀντί-
θετα πρὸς τὴν ἀμέλεια που τώρα τελευταῖα ἄρχι-
σε νὰ δείχνῃ. Μερικὲς φωνὲς τῆς τρίτης πράξης δικαιο-
λογημένες ἀπὸ τὸ ἔργο, δὲν κατάρθωσαν νὰ τὴς χρω-
ματίσῃ ὅσο ἔπρεπε τεχνικά. Ἴσως δὲν τὴ βοηθᾷ σὲ
τοῦτο και ὁ λάρυγγας της. Σ' ἄλλες πάλι σκηνὲς
στάθηκε πολὺ ἀτυχῆ, ἴσως και νὰ τὴς παρεξήγησε.
Στὸ τέλος τῆς τρίτης πράξης εἰδείξε και δύναμη
και κάμψωση τέχνης.

Ὁ κ. Ν. Παπαγεωργίου εἶχε νὰ παίξῃ αἰσταν-
τικά και ἀληθινὰ, ἀπὸ τὴν παλιὰ ἐποχὴ τῆς «Νέας
Σληνῆς» ἀπὸ τότε που φάνηκε στὸ ρόλο τοῦ Στόκ-
μαν στὸν «Ὀχτρὸ τοῦ Λαοῦ» τοῦ Ἰψεν. Στὸ ἔργο
τοῦ Ντ' Ἀνούτσιου τὼρ ὡς Λούκιος Σεττάλας, εἶ-
δειξε πὼς μπορεῖ νὰ βρῆ τὸ δρόμο γιὰ νὰ ξαναγυ-
ρίσῃ στὴν τέχνη.

*

Ἡ μετάφραση τοῦ κ. Ποριώτη, στὴ δημοτικὴ
μας. Μὲ δύναμη, μὲ χάρη, μὲ ἐκφραστικότητα. Δου-
λεῖα καλοσυνειδητὴ και μελετημένη. Ἐδειξε πάλι
ἡ ἐθνικὴ μας, τὸν πλοῦτο της, τὴν βεργολιγισιὰ
της, τὴν ὁμορφιά της τὴν ἄμετρη. Κάτι ἀσήμαντες
ἀκανονισμοί, χάλασαν τὸ σύνολο μιὰ δυὸ φορές. Ὁ-
μως τοῦ κ. Ποριώτη τοῦ ἀξίζει τὸ στεφάνι τῆς παλ-
ληκαριᾶς. Ἐδειξε σὲ ὅλη τὴ γραμμὴ τὸ θάρρος, που
μόνο οἱ ἄνθρωποι τῆς πίστες και τῆς δυνάμεις μπο-
ροῦν περήφανα νὰ φανερώσουν.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

Η ΛΑΓΓΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Εἶναι ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ γιὰ τὸ λαὸ και δέχε-
ται καταθέσεις ἀπὸ μιὰ δραχμὴ καὶ ἄνω.
Σοῦ πλερώνει τόκο 4 1/2 % και σοῦ δίνει
πίσω τὰ χρήματά σου ὅποτε θελήσῃς εἶτε ὅλα
εἶτε μέρος ἀπ' αὐτὰ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ*

Ὁ κ. Καρκαβίτσας διηγηματογράφος ἐκδηλωμέ-
νος πολὺ εὐρύτερα, μιὰς σχολῆς ρεαλιστικῆς χωρὶς
ἐκζήτηση, σὲ μιὰ γλώσσα θησαυριστικὴ ἀπὸ λέξεις
και φράσεις που ὁμορφαίνουν ὅλο τὸ ἔργο του, μὲ
πολλή, πολλὰς φορές, δύναμη ψυχολογίας και πα-
ρατηρητικότητας, ἐκλείπει στὸ ἔργο του ἀληθινὴ ἑλ-
ληνικὴ ζωὴ ἀπὸ χωρὶς σὲ πολιτεία και ἀπὸ βουὸ σὲ
θάλασσα, μὲ ἥρωες παρμένους ἀπειτείας ἀπ' τὴ
ζωή, ζωηρούς που ἡ ζωηράδα τους αὐτὴ τους κάνει
ὅμως κάποτε νὰ γλύνονται τὸ νόημα τῆς Τέχνης.
που ὁ συγγραφεὶς δὲ μπόρεσε ἴσως νὰ τὴν ξεδιακρί-
νῃ και νὰ τὴν ξεχωρίσῃ ἀπὸ τὴ ζωὴ ἢ ἀπὸ μιὰ γυ-
ναῖκα Ρουμελιώτισσα. Ἀκόμα και σ' αὐτὸν ὅπως
και στὸν ἴδιο τὸν Παπαδιαμάντη εἶναι συγχισμένα
συχνὰ τὰ ὅρια τοῦ ἠθογραφῆματος και διηγήματος.
Μὲ τοῦτο δὲν ἐννοοῦμε καθόλου νὰ ὑπεβιάσομε ἕνα
ἔργο που τοῦ πρέπει ὅλος ὁ σεβασμὸς και ἡ ξεχωριστὴ
ἐχτίμηση και δὲ θὰ μᾶς ἐμποδίσῃ μιὰν ἄλλη φορὰ
νὰ ξαναμιλήσομε γι' αὐτὸ πλατύτερα.

Γιὰ τὸν Παπαδιαμάντη μπορῶ νὰ ἐπαναλάβω
μερικὰ ἀπὸ ὅσα εἶπα γιὰ τὸν ποιητὴ Ἀντρέα Καλ-
βο. Σὲ γλώσσα προσωπικὴ ὅπως ἐκείνου εἶναι γραμ-
μένα τὰ διηγήματά του και κλείνουν βαθὺ θρησκευ-
τικὸ αἶσθημα βυζαντινὸ και εἰδωλολατρικὸ σ' ἕνα
ὑψος ἀληθινὰ πολλὰς φορές κλασσικὸ. Χωρικτοπού-
λες σὰ Ναϊάδες και τσοπανόπουλα σὰν ὠραῖοι Σά-
τυροι μέσα σ' ἕνα περιβάλλον φωτεινὸ, ζᾶστερο, γα-
λνὸ σὲν τὸν οὐρανὸ μας και τὴ θάλασσά μας, κι-
νοῦνται και ζοῦν σὲ ὅλο τὸ μαγευτικὸ και ἀφθονο
ἔργο του που παραμένει ἀκόμα σκόρπιο σὲ διάφορα
φύλλα και περιοδικὰ, χάρη στὴν χοντρὴ ἀδιαφορία
τῶν κυβερνῶντων. — Ὅταν πρωτοῆρθα στὸ Παρίσι
και εἶδα τὰ ἔργα τοῦ Puvis de Chavanne δὲν
ξέρω γιὰτὶ θυμήθηκα κάποια διηγήματα τοῦ Πα-
παδιαμάντη· τὸ ἔργο τοῦ γάλλου ζωγράφου και τοῦ
ἑλληνα διηγηματογράφου μπορεῖ νὰ μὴ μοιάζουν ὁ-
λότελα, μὰ τὸ διήγημα τοῦ Παπαδιαμάντη ἔχει
ἕνα ὄνειρου χροῶμα και μιὰ θρησκευτικὴ ἀντίληψη
τῆς ζωῆς. Τὸ φεγγάρι και ὁ ἥλιος και τ' ἄστρα
φωτίζουν και στὰ δυὸ ἔργα τῶν διδασκάλων αὐτῶν
σὰ θεῶν ἀχτίδες και βλέμματα.

Προτοῦ τελειώσω γιὰ τὸ διήγημα δὲν ξεχνῶ νὰ
σημειώσω τὸ μυθιστόρημα τοῦ Καλλιγὰ «Θάνο Βλέ-
*

*) Κοίταξε φύλλα 301 και 302.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΞΕΓΥΜΝΩΜΑΤΑ*

§ 15

Ὁ Κοραῖς και τὰ «Προλεγόμενα».

Κατὰ τὰ τέλη τῆς φιλολογικῆς ἐκείνης μελέ-
της ἀπαντοῦμε μερικὰ λόγια και γιὰ τὸ ζήτημα
που φέρανε στὸ νοῦ και στὴ φαντασία τῶν προ-
πατέρων μας τὰ κηρύγματα τῆς Γαλλικῆς Ἐπα-
νάστασης, ὅπως τὰ μετᾶδωσε στὴν Ἑλλάδα ὁ με-
γάλος και γνήσιος πατριώτης ὁ Κοραῖς. Δὲν εἶναι
ἀνάγκη νὰ ξαναγγιζομε ἐδῶ πέρα τὸ ζήτημα τῆς
σπουδίας ἐκείνης ἐπιρροῆς. Τὴ ζυγιάσαμε ἀλλοῦ και
τὴν κατατάξαμε πρῶτη μέσα στ' ἀληθινὰ βοήθη-
ματα που μᾶς ἔφερε τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἢ Πρόνοια.

*) Ἡ ἀρχὴ του στὸν ἀριθ. 281.

Δὲ συνεδέσαμε ὅμως τότες τὴν ἐπιρροὴ αὐτὴ μὲ τὸ
νομα τοῦ μεγάλου Χιώτη σοφοῦ, μιὰ και σκοπεῖα
μὲ νὰ τοῦ ἀφιερῶτομε ἐδῶ μερικὰ σημειώματα. Μί-
σα στὴς ἀπέραντες κριτικὲς ἐργασίαι, του, εἴβρισκε
πάντα καιρὸ νὰ μελετᾷ, νὰ ξεδιαλύνῃ και νὰ ξα-
νυχῶν σὲ ρωμαίτικη μορφή κάθε πολιτικὴ και κάθε
πολιτιστικὴ ἰδέα που ἔβγαζε ἡ μεγάλη ἢ βράση τῆς
Γαλλικῆς ἀναστάσεως, και νὰ τὴν καταχωρῇ ὡς
εἶδος «Προλεγόμενα» στὰ κλασσικὰ ἔργα που ἔκρινε
και διόρθωνε. Ὅλα γραμμένα μὲ νοῦ πραχτικό, και
ὅσο γίνεται ταιριαστὰ μὲ τὴ δικὴ μας κατάσταση.
Διαβάστηκαν τὰ «Προλεγόμενα» ἀπ' ὅλους που ἀ-
νοίγανε τότες βιβλίο. Στάθηκε ἀληθινὸς Νέστορ
ρας τοῦ Γένους ὁ Κοραῖς τοὺς καιροὺς ἐκείνους. Τὸν
ἄκουγαν ὡς κ' οἱ ἀρχαῖνοι οἱ Κλέρτες, που λά-
βαιναν κ' ἐκείνοι τὰ συμβουλευτικὰ γράμματά του,
τάτέλειωτα και τὰ πολύτιμα, καθὼς εἶτανε τὰ
«Προλεγόμενα», μὲ τὴν ἀπλή, ἂν ὄχι και καλλι-
τεχνικὴ τους γλώσσα.

Αὐτὸ, κατὰ τὴν ταπεινὴ μας γνώμη, εἶτανε τὸ
μεγάλον ἔργο τοῦ Κοραῖ. Ὁ δύστυχος ὅμως, ἔς ἂ
φῆσομε που κάθε λίγο ἀναγκαζότανε νάφινῃ τὴς
καχυτὸ μελέτες του και νὰ γεμίζῃ ἀμέτρητα φύλ-
λα γιὰ νὰ συσταίνῃ ἡμίνοια και συνέργεια στοὺς

πολεμικοὺς ἀρχηγούς, ἐβλεπε και τὴν ἑλλή, τὴν
πιδ λυσσαμένη μάχητα τοῦ καιροῦ του μεταξὺ δη-
μοτικιστᾶδων και κλασσικῶν. Καιρός της πιὰ νὰ
σταματήσῃ και αὐτὴ, συλλογίστηκε. Γέρευε ἀπὸ φυ-
σικὸ του ὁ Κοραῖς ἡμίνοια και προκοπὴ σὲ ὅλα.
Στοχάστηκε λοιπὸν πὼς, καθὼς στὴς ἄλλες διαφο-
ρὲς δυὸ και μόνοι τρόποι ὑπάρχουν, ἡ πάλαιος ἢ
συβιβασμὸς, εἶσι δίχως ἄλλο και στὰ γλωσσικὰ τὰ
ζητήματα. Καὶ συμβούλεψε τὸ συβιβασμὸ. Δὲν εἶτα-
νε τότες ἀκόμα ἡ γλωσσολογικὴ ἐπιστήμη ἀκριτὰ
προχωρημένη γιὰ νὰ τὸ γνωρίζῃ πὼς συβ.δασμὸς
στοὺς βιβλιούς και ἀκατανίκητους νόμους της δὲ χω-
ρεῖ. Τὸν ἀκούσανε και συβιβαστήσανε. Γλύτωσε ἡ
ἡμίνοια, εἶναι ἀλήθεια. Καντακώθηκε ὅμως ἡ ἐθνι-
κὴ προκοπὴ, ἴσα ἴσα ἐκείνη που εἶτανε τὸνειρο τῆς
ζωῆς του.

Κρίμας που δὲν τοὺς ἀφῆκε τοὺς δασκάλους νὰ
ξεφωνίζουνε. Ὁ νικητὸς πολὺ πιὸ γληγορώτερα ἢ ἀ-
λήθεια, θάσπαζότανε τὸ ἔθνος πραχτικώτερα παι-
δευτικὰ συστήματα, ἔβρισκε καιρὸ και δύναμη νὰ
προετοιμαστῇ γιὰ τοὺς μεγαλήτερους ἀγῶνας που
διαδεχτήσανε τὸν ἱερό τὸν Ἀγῶνα, τέλος θὰ τὸν
εἶχαμε τὸν ἴδιο τὸν Κοραῖ πρῶτον ἀρχηγὸ τῆς σω-
στῆς μερίδας, ἐπειδὴ ὁ καθάριος και ὁ πραχτικὸς του.